

ο λόγος για την πράξη της συμπερίληψης

Χρυσάνθη
Μηλιτσοπούλου
Μηχανικός Η/Υ &
Πληροφορικής MSc

Μαρία
Μπόζιου
Κοινωνική Λειτουργός,
MSc

Κυριακή
Ζούτσου
Βιβλιοθηκονόμος, MSc

Μονάδα Ισότητας Πρόσβασης, Πανεπιστήμιο Πατρών

agenda

1

Αποσαφήνιση εννοιών

2

Σύντομη ιστορική ανασκόπηση
Σtereότυπα και προκαταλήψεις

3

Ερμηνευτικά μοντέλα

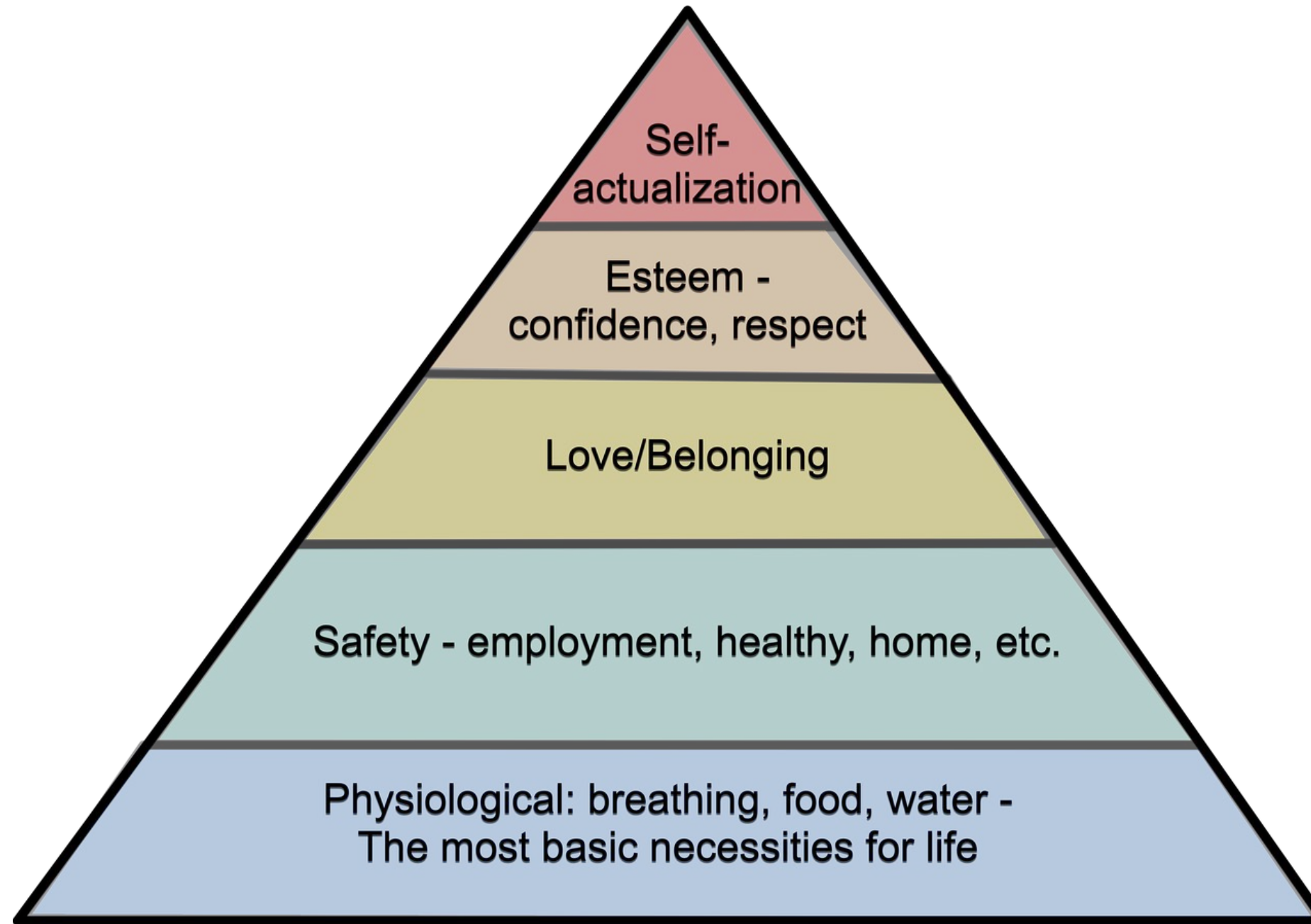
4

Αποσαφήνιση εννοιών
Σημασία του λόγου
Ορθή ορολογία

5

Ορθή Συμπεριφορά – Ορθή προσέγγιση

πυραμίδα Maslow

σύντομη ιστορική ανασκόπηση

Εκείνο που διαφέρει από εποχή σε εποχή και από κοινωνία σε κοινωνία είναι ο τρόπος με την οποίο καθένας αντιλαμβάνεται την αναπηρία. Από την αρχαία εποχή μέχρι και πρόσφατα αυτός ποικίλλει, ενώ σε μερικές περιπτώσεις είναι αντιφατικός.

- Ο Όμηρος στην Οδύσσεια αναφέρει τον τυφλό ποιητή, ο οποίος συχνά ήταν προσκεκλημένος στο παλάτι και είχε την εύνοια το Βασιλιά.
- Στην Ιλιάδα αντίθετα, η αναπηρία του Ήφαιστου ήταν ο λόγος που τον έδιωξαν από τον Όλυμπο.
- Στην Αθήνα ψηφίζονταν νόμοι για την προστασία και την οικονομική στήριξη των Ατόμων με Αναπηρία. Στη Σπάρτη αντίθετα κατέληγαν στον Καιάδα.
- Στο Βυζάντιο, επικρατούσε η χριστιανική άποψη. Τα ανάπηρα άτομα πλήρωναν τις αμαρτίες των προγόνων τους. Η πάθηση στέλνονταν από τον Θεό. Η ελεημοσύνη, η απομόνωση και ο εγκλεισμός σε μοναστήρια και ιδρύματα ήταν η μοναδική μέθοδος που εφαρμοζόταν.

στερεότυπα και προκαταλήψεις (1/2)

Bieniecki Piotr, CC BY-SA 4.0 via Wikimedia Commons

στερεότυπα και προκαταλήψεις (2/2)

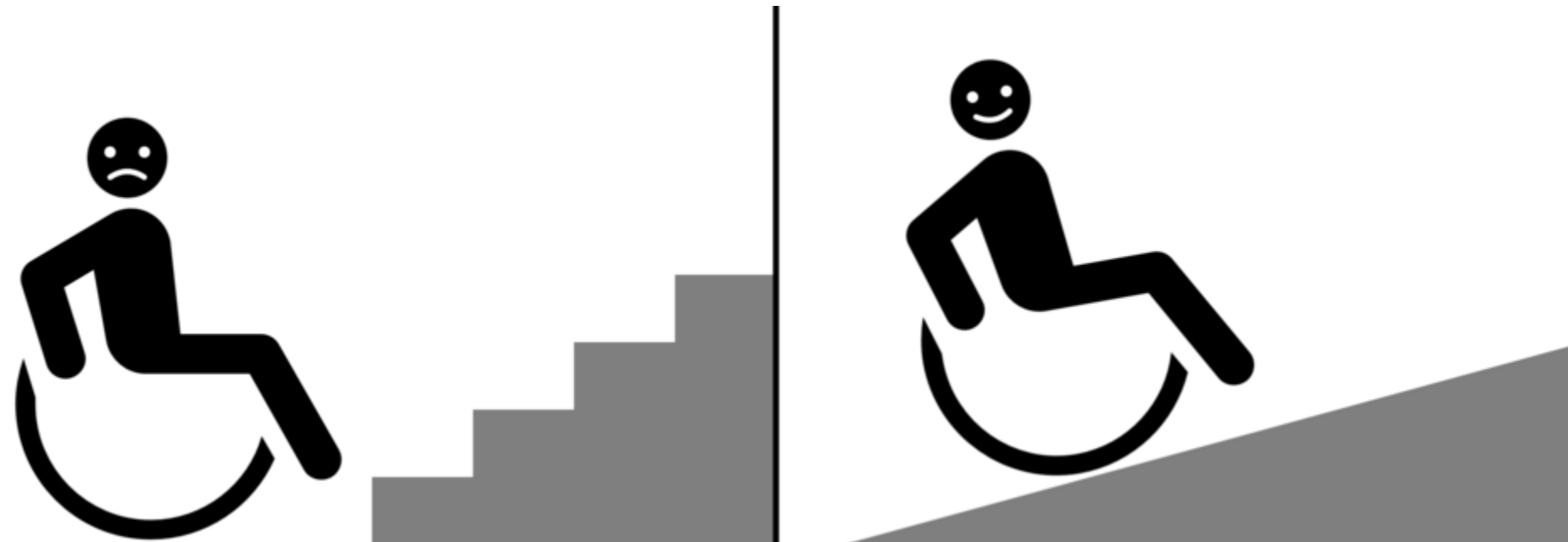
Στερεότυπο

Χρησιμοποιείται για να περιγράψει «ιδέες και εικόνες», που ήδη τις έχουμε εσωτερικεύσει, που επηρεάζουν την κρίση μας, δεδομένου ότι υπάρχει μια εκ των προτέρων διαμορφωμένη γνώμη, η οποία δε βασίζεται σε βιωμένα πραγματικά γεγονότα. Είναι βασισμένες στην υπόθεση ότι υπάρχουν κοινές ιδιότητες και κοινά χαρακτηριστικά που έχουν όλα τα μέλη της ομάδας. Μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές πεποιθήσεις.

Προκατάληψη

Μία ιδιαίτερη ψυχολογική τοποθέτηση σε ομάδες, άτομα, επαγγέλματα κ.λπ. Δεν είναι μόνο μια δεδηλωμένη άποψη ή πεποίθηση, αλλά και μια τοποθέτηση/στάση που περιλαμβάνει αρνητικά συναισθήματα, όπως η περιφρόνηση και η απέχθεια.

ερμηνευτικά μοντέλα ιατρικό vs κοινωνικό

ερμηνευτικά μοντέλα - ιατρικό

Διαπραγματεύεται την αναπηρία με αναφορά στη σωματική, νοητική ή άλλη «απόκλιση» ή «ελάττωμα» του ατόμου, σε σχέση με αυτό που θεωρείται «φυσιολογικό».

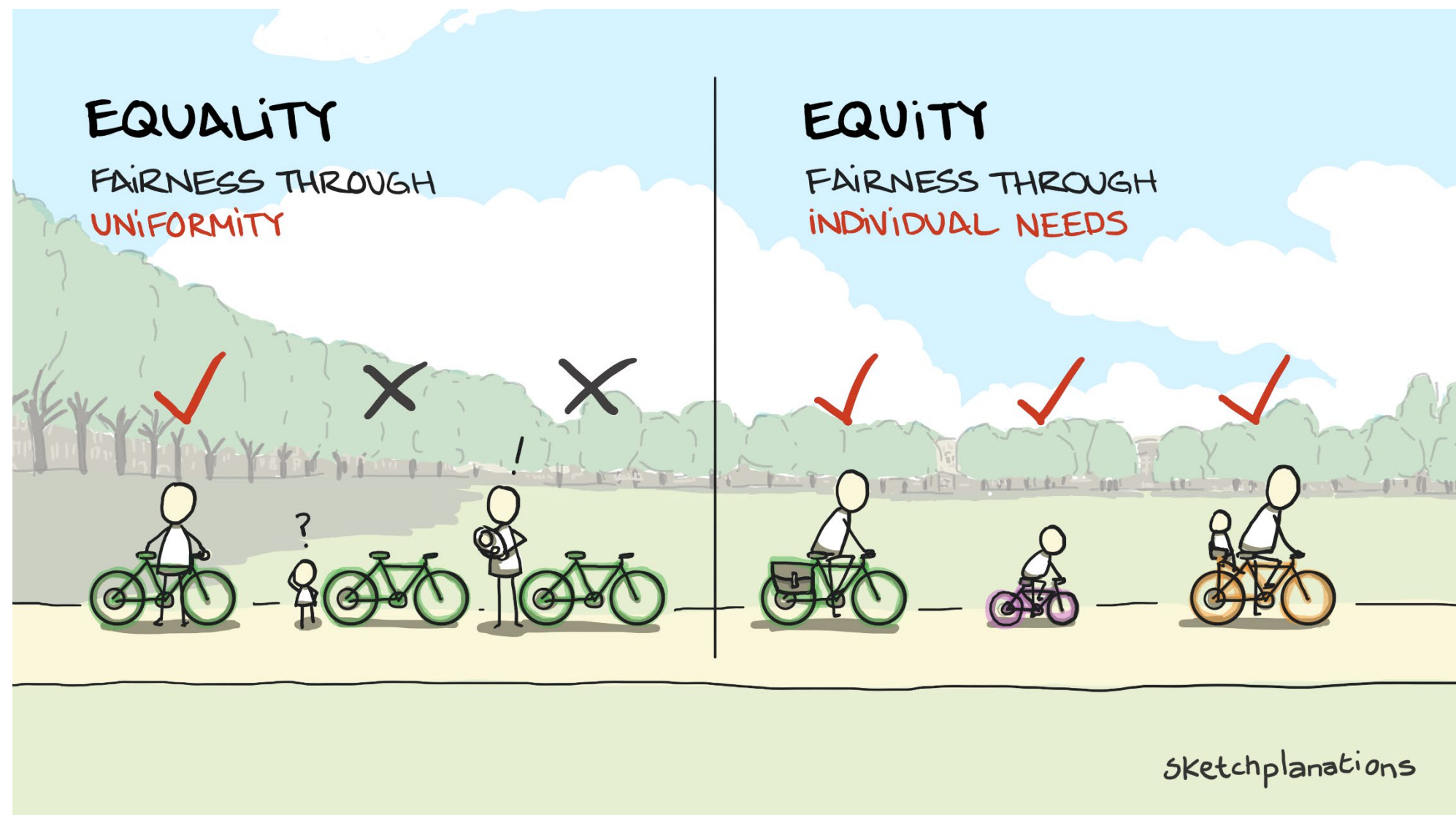
- Θεωρεί την αναπηρία ως προσωπική τραγωδία, ανωμαλία, ασθένεια που πρέπει να θεραπευθεί.
- Το άτομο πρέπει να προσαρμόσει τον τρόπο ζωής του στην κατάσταση της αναπηρίας.
- Το άτομο με αναπηρίες έχει το πρόβλημα, όχι η κοινωνία. Το μόνο που μπορεί να προσφέρει η κοινωνία είναι υποστήριξη, φιλανθρωπία, ελεημοσύνη και οίκτο.
- Συντηρεί την αντίθεση «φυσιολογικού» - «μη φυσιολογικού» και αναπαράγει το υπόστρωμα των διακρίσεων.
- Πρέπει να αναγνωριστεί η συνδρομή του στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των ΑμεΑ μέσω της προόδου της επιστήμης στον τομέα των θεραπευτικών παρεμβάσεων αποκατάστασης.

ερμηνευτικά μοντέλα - κοινωνικό

Η αναπηρία δεν θεωρείται πλέον χαρακτηριστικό του ατόμου, αλλά είναι κοινωνική κατασκευή, καθώς η κοινωνία «κατασκευάζει» την αναπηρία, λειτουργώντας μεροληπτικά, λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς το πρότυπο του «μέσου/φυσιολογικού» ατόμου και όχι το σύνολο του πληθυσμού.

- Στον βαθμό που το περιβάλλον παρέχει τις κατάλληλες προϋποθέσεις (υποδομές, εξοπλισμός, υπηρεσίες κ.ά.), τότε αίρονται τα εμπόδια που προέρχονται από τις ατομικές δυσλειτουργίες.
- Εισάγει τη διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Αναδεικνύει την υποχρέωση της κοινωνίας να διασφαλίζει την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πλευρές της κοινωνικής ζωής.
- Εδραιώνει τη δικαιωματική προσέγγιση για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, σε αντιδιαστολή με αντιλήψεις «φιλανθρωπίας», οίκτου, ελεημοσύνης κ.λπ.

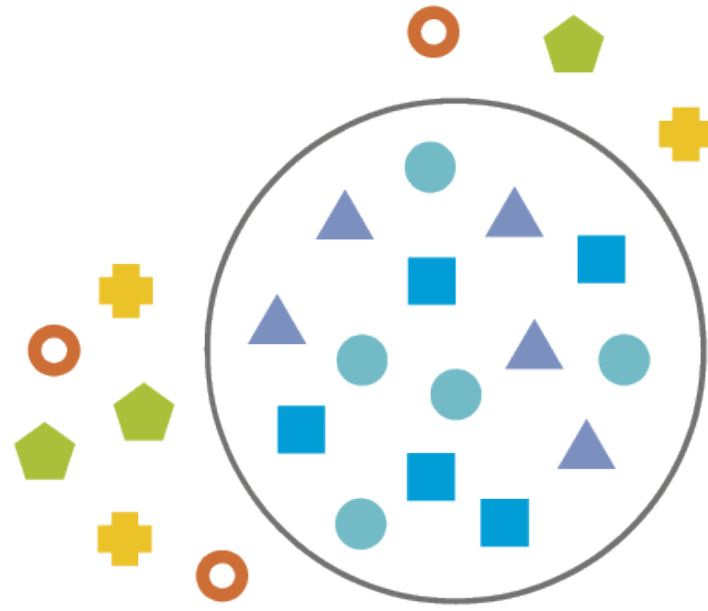
αποσαφήνιση εννοιών (1/4)

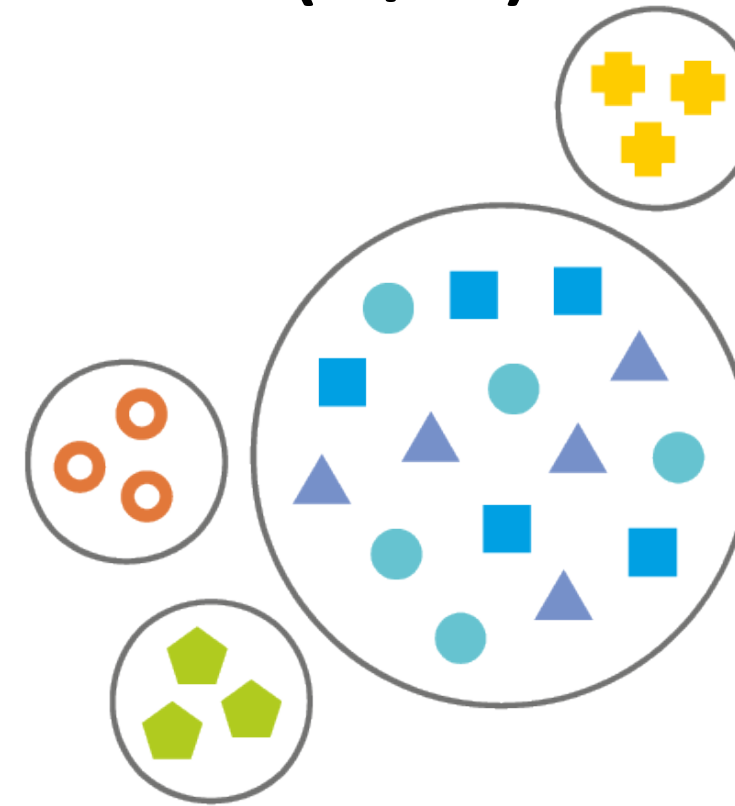
- Ισότητα (equality) σημαίνει ότι κάθε άτομο ή ομάδα έχει τους ίδιους πόρους, επιλογές ή ευκαιρίες.
- Η Δικαιοσύνη (equity) αναγνωρίζει ότι κάθε άτομο έχει διαφορετικές συνθήκες και κατανέμει τους ακριβείς πόρους, επιλογές και ευκαιρίες που απαιτούνται για να επιτευχθεί ένα ίσο αποτέλεσμα.

αποσαφήνιση εννοιών (2/4)

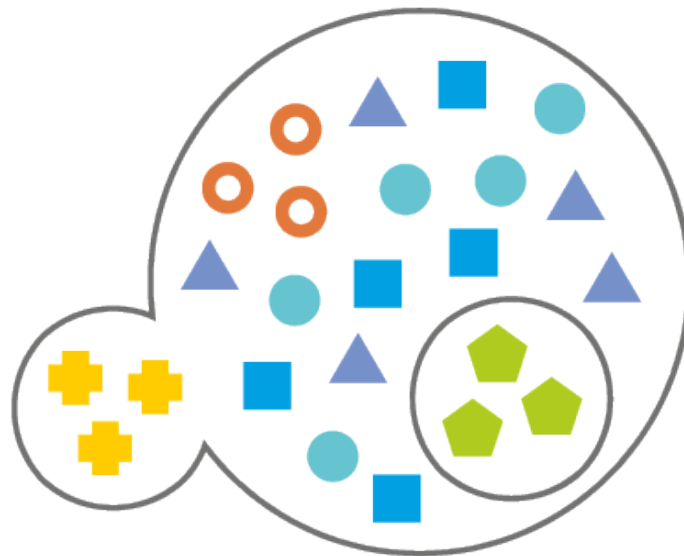
Αποκλεισμός

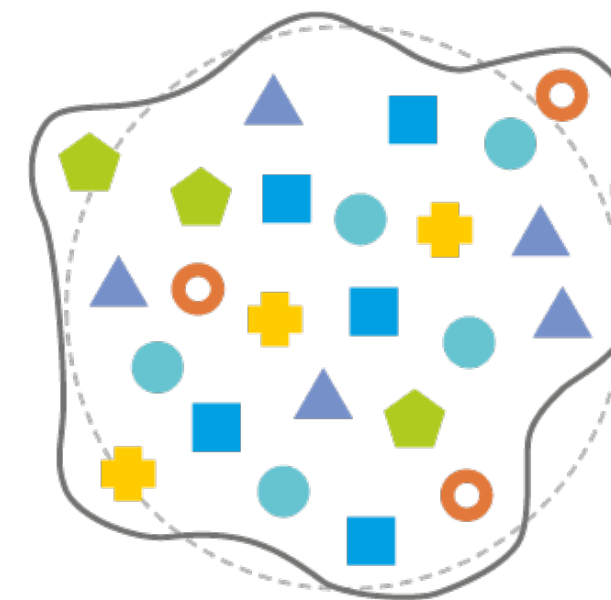
Διαχωρισμός

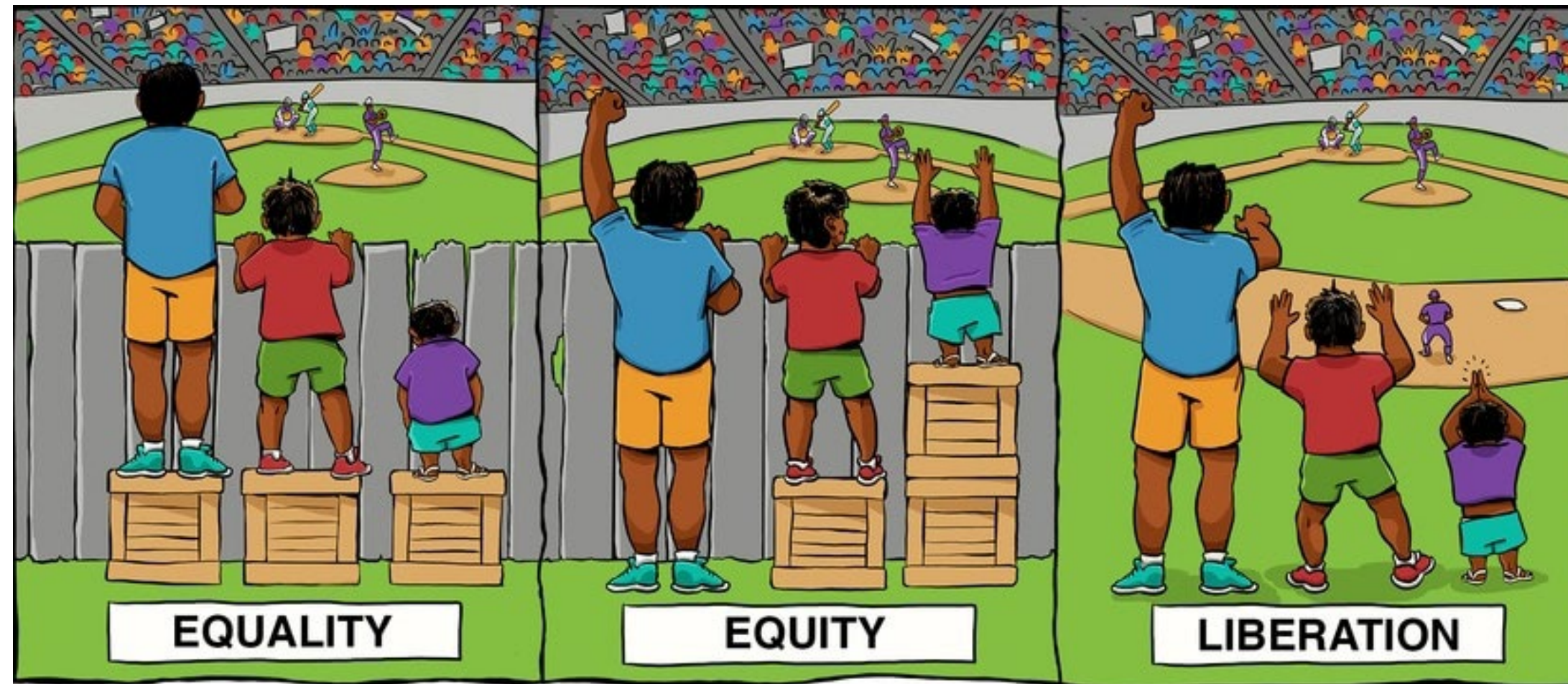
Ενσωμάτωση

Συμπερίληψη

αποσαφήνιση εννοιών (3/4)

μη διάκριση

εύλογες προσαρμογές

προσβασιμότητα
καθολικός σχεδιασμός

αποσαφήνιση εννοιών (4/4)

Λειτουργικοί ορισμοί της αναπηρίας

- Impairment (βλάβη, διαταραχή): ορίζεται ως ο λειτουργικός περιορισμός ενός ατόμου εξαιτίας της σωματικής, νοητικής ή αισθητηριακής διαταραχής.
- Disability (αναπηρία): είναι η απώλεια ή ο περιορισμός των ευκαιριών συμμετοχής στη φυσιολογική ζωή της κοινωνίας σε ισότιμο επίπεδο με τα υπόλοιπα μέλη, που δεν υπόκεινται σε φυσικούς και κοινωνικούς περιορισμούς.
- Handicap (μειονεξία-ανικανότητα): είναι η μειονεξία που αποδίδεται σε ένα άτομο ως αποτέλεσμα διαταραχής ή βλάβης που παρακωλύει ή περιορίζει την ολοκληρωμένη απόδοση και δραστηριοποίηση ενός ατόμου (εξαρτάται από την ηλικία, το φύλο, κοινωνικοπολιτιστικούς παράγοντες) σε ένα ρόλο (κοινωνικό, επαγγελματικό κ.λ.π.).

στάσεις και σημασία του λόγου (1/2)

Η ορολογία που χρησιμοποιείται και η γλώσσα είναι πολύ σημαντικές.

Έχει αλλάξει κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών και βρίσκονται σε διαρκή εξέλιξη.

Ακόμα και τα άτομα με αναπηρίες διαφωνούν μερικές φορές για το ποια ορολογία είναι αποδεκτή.

Οι στάσεις συμπεριλαμβάνουν σκέψεις και συναισθήματα.

Οι αρνητικές στάσεις προωθούν τον συστηματικό αποκλεισμό των ανθρώπων με αναπηρία.

στάσεις και σημασία του λόγου (2/2)

Identity-First Language

- Πολλοί υποστηρίζουν ότι η αναπηρία είναι εξίσου φυσική με οποιαδήποτε άλλη ταυτότητα, στο ίδιο επίπεδο με το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τη θρησκεία, την εθνικότητα ή τη φυλή.
- Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη συναίνεση μεταξύ όλων των ομάδων αναπηρίας για την υιοθέτηση της γλώσσας με βάση αυτόν τον προσανατολισμό.

Person-First Language

- Οι υποστηρικτές υποστηρίζουν ότι τα άτομα με αναπηρία είναι πρώτα και κύρια άτομα, ισότιμα, έχουν τα ίδια δικαιώματα και αξίζουν την ίδια μεταχείριση με όλα τα άλλα.
- Συνεπώς λέμε «Άτομο με Αναπηρία» και «Άτομα με Αναπηρία». Για ειδικές αναπηρίες, λέμε «άτομο με κάκωση νωτιαίου μυελού» ή «άτομο με εγκεφαλική παράλυση».

ορθή ορολογία (1/2)

Λάθος	Ορθή
Υγιής (αντιθετικά με την αναπηρία)	Αρτιμελής: Άνθρωπος που δεν έχει κάποια αναπηρία
Φυσιολογικός (αντιθετικά με την αναπηρία)	Άνθρωπος που δεν έχει κάποια αναπηρία
Άτομο με ειδικές ανάγκες, ανίκανος, ανήμπορος, ανάπηρος	Άτομο με Αναπηρία (Α.με.Α)
Καθηλωμένος σε αναπηρική καρέκλα	Χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου
Άτομο με νοητική καθυστέρηση	Άτομο με νοητική αναπηρία
Κωφάλαλος	Κωφό ή βαρήκοο άτομο
Ψυχιατρικά ανάπηρος	Άτομο με ψυχική αναπηρία

ορθή ορολογία (2/2)

Λάθος	Ορθή
Οπτικά ανάπηρος	Άτομο με προβλήματα όρασης / Άτομο με τύφλωση
Δυσλεκτικός	Άτομο με δυσλεξία
Καθυστερημένος	Άτομο με νοητική ή αναπτυξιακή αναπηρία
Ελαττωματικός, παραμορφωμένος, φυτό	Έχει μία αναπηρία, μία πάθηση, γεννήθηκε χωρίς πόδια, κ.α.

Κώφωση/βαρηκοΐα

- Ο όρος «κώφωση» αναφέρεται σε ένα άτομο που έχει ολική απώλεια ακοής.
- Ο όρος «βαρηκοΐα» αναφέρεται σε ένα άτομο που έχει μερική απώλεια ακοής σε ένα εύρος από ελαφρά έως σοβαρή.

κωφός ή Κωφός;

Κοινότητα των Κωφών

- Η λέξη κωφός αφορά την κατάσταση της κώφωσης, περιγράφεται δηλαδή το άτομο που έχει χάσει πλήρως ή μέρος της ακοής του και συνήθως δεν επιθυμεί να ενταχθεί στην Κοινότητα των Κωφών.
- Η λέξη Κωφός περιγράφει το άτομο που επιθυμεί να συμμετέχει ως ενεργό μέλος της Κοινότητας των Κωφών. Στην Κοινότητα, πιστεύουν πως η κώφωση δεν συνιστά κάποια βλάβη, αναπηρία, ή μειονεξία, αλλά ότι τα άτομα με κώφωση αποτελούν μία μειονοτική ομάδα, που έχει δική της γλώσσα (Νοηματική) και δικό της πολιτισμό. Στην περίπτωση αυτή, ο όρος Κωφός σημαίνει ταυτότητα και όχι κώφωση.

Συμπεριφορά

- Υπάρχουν στην Κοινότητα των Κωφών κάποιοι κανόνες συμπεριφοράς που σχετίζονται με τις παρακάτω καταστάσεις:
 - Άγγιγμα
 - Απόκτηση σειράς σε μια συνομιλία
 - Πιάσιμο χεριών
 - Φωτισμός
 - Αποχώρηση

τρόποι ορθής συμπεριφοράς (1/2)

Παρέχετε βοήθεια μόνο αν σας ζητηθεί.

Μιλήστε απευθείας στο άτομο με αναπηρία.

Μιλήστε φυσιολογικά, χρησιμοποιώντας κοινές εκφράσεις.

Αν δεν έχετε οικειότητα με ένα άτομο με αναπηρία, αποφύγετε να το ρωτήσετε για την αναπηρία του ή τις αιτίες της.

Μην επαινείτε υπερβολικά ένα άτομο με αναπηρία που εκτελεί φυσιολογικές καθημερινές εργασίες.

Να είστε διακριτικοί και υπομονετικοί. Ένα άτομο με αναπηρία μπορεί να χρειαστεί περισσότερο χρόνο για να κάνει κάτι.

τρόποι ορθής συμπεριφοράς (2/2)

Μην παρκάρετε σε μέρη που είναι καθορισμένα με σήματα πρόσβασης αναπηρικού αμαξιδίου ή μπροστά σε ράμπες.

Μη δείχνετε οίκτο/λύπηση σε άτομα με αναπηρία. Συμπεριφερθείτε τους σαν ίσους

Μην αποτρέπετε το παιδί από το να κοιτάζει το άτομο με αναπηρία ή να σας ρωτήσει σχετικά.

Αν ένα παιδί ρωτήσει για ένα άτομο με αναπηρία που είναι δίπλα σας, εξηγείτε όσο πιο απλά ό,τι γνωρίζετε για το συγκεκριμένο είδος αναπηρίας.

Ενώ περιμένετε στη γραμμή, παραχωρήστε τη θέση σας σε ένα άτομο με αναπηρία ή μεσολαβήστε ώστε αυτό να προχωρήσει μπροστά στη σειρά.

τρόποι ορθής προσέγγισης κινητικές αναπηρίες

- Όταν συστήνεστε σε ένα άτομο με τεχνητό ή ακρωτηριασμένο χέρι, μην αποφεύγετε να του δώσετε το χέρι σας. Δώστε το άλλο σας χέρι ή αγγίξτε το με μια φιλική χειρονομία.
- Αν απευθύνεστε σε άτομο σε αναπηρικό αμαξίδιο, χαμηλώστε στο ύψος του, ώστε να αποκτήσετε οπτική επαφή.
- Μην αγγίζετε τα ορθοπεδικά βοηθήματα, παρά μόνο αν σας έχει ζητηθεί.
- Μην στηρίζετε σε αναπηρικό αμαξίδιο. Είναι μέρος του προσωπικού χώρου του ατόμου που το χρησιμοποιεί.

τρόποι ορθής προσέγγισης αισθητηριακές αναπηρίες – τύφλωση

- Όταν χαιρετάτε ένα άτομο με τύφλωση ή μειωμένη όραση, πείτε του το όνομά σας. Συστηθείτε και συστήστε τους άλλους που πιθανόν βρίσκονται στο περίγυρο.
- Ενημερώστε αν φεύγετε από το δωμάτιο που βρίσκεστε και ρωτήστε αν χρειάζεται κάτι πριν αποχωρήσετε.
- Ρωτήστε αν χρειάζεται βοήθεια.
- Μη το πιάνετε από το χέρι/αγκώνα για καθοδήγηση, αν δεν έχετε τη συγκατάθεσή τους.
- Αν καθοδηγείτε ένα άτομο με τύφλωση, καθώς περπατάτε:
 - περιγράψτε τον περιβάλλοντα χώρο, σημειώνοντας τυχόν εμπόδια, όπως σκάλες (προς τα πάνω ή τα κάτω) ή μια μεγάλη ρωγμή στο πάτωμα,
 - ενημερώστε για πιθανούς κινδύνους,
 - δώστε σαφείς οδηγίες με μη οπτικές πληροφορίες.
- Εάν το άτομο έχει σκύλο-οδηγό, περπατήστε στην πλευρά απέναντι από τον σκύλο.
- Μην χαϊδεύετε, αγγίζετε ή με άλλο τρόπο αποσπάτε την προσοχή ενός σκύλου οδηγού την ώρα που εκτελεί την «εργασία του».
- Μην αγγίζετε το λευκό μαστούνι. Αν το ακουμπήσει, μην το μετακινήσετε.

τρόποι ορθής προσέγγισης αισθητηριακές αναπηρίες - κώφωση

- Πριν ξεκινήσει η επικοινωνία, βεβαιωθείτε ότι έχετε την προσοχή του ατόμου.
- Διατηρήστε επαφή με τα μάτια και μην καλύπτετε το πρόσωπό σας.
- Μιλήστε καθαρά. Οι περισσότεροι άνθρωποι με ακουστική αναπηρία παρακολουθούν τα χείλη των ανθρώπων καθώς μιλούν. Αποφύγετε να μασάτε τσίχλα, το κάπνισμα ή να κρύβετε το στόμα σας με το χέρι σας καθώς μιλάτε.
- Αναδιατυπώστε, αντί να επαναλάβετε, προτάσεις που το άτομο δεν καταλαβαίνει.
- Μην υψώνετε τον τόνο της φωνή σας. Αυτό μπορεί να παραμορφώσει τα λόγια σας.
- Σκεφτείτε τη χρήση γραπτού κειμένου.
- Αν έχετε δυσκολία να καταλάβετε την ομιλία ενός ατόμου με κώφωση ή ακουστική αναπηρία, ενημερώστε σχετικά.
- Μιλάτε αργά και καθαρά. Μη φωνάζετε και μη μιλάτε μέσα στο αυτί του. Οι εκφράσεις του προσώπου σας και οι κινήσεις των χειριών σας βοηθάνε το άτομο με προβλήματα ακοής να σας καταλάβει.
- Αν υπάρχει η δυνατότητα, χρησιμοποιήστε έναν μεταφραστή της νοηματικής.
- Στην περίπτωση που υπάρχει μεταφραστής της νοηματικής, φροντίστε να απευθύνεστε στο ίδιο το άτομο και όχι στο μεταφραστή.

τρόποι ορθής προσέγγισης αναπηρία στην ομιλία

- Δώστε στο άτομο την πλήρη προσοχή σας. Μη διακόπτετε και μην προσπαθείτε να ολοκληρώσετε τις προτάσεις του ατόμου που προσπαθεί να μιλήσει.
- Το περιβάλλον πρέπει να είναι ήσυχο και χωρίς θορύβους, ώστε η επικοινωνία να είναι πιο αποτελεσματική.
- Αν δεν μπορείτε να κατανοήσετε όσα σας λέει, μην συμπεριφέρεστε σαν να έχετε καταλάβει. Αντιθέτως ζητείστε του να επαναλάβει.
- Αν, παρόλη την προσπάθεια, δεν έχετε καταλάβει όσα θέλει να σας πει, ζητείστε του να επικοινωνήσει με γραπτό λόγο ή να σας προτείνει εκείνο τον τρόπο επικοινωνίας.

τρόποι ορθής προσέγγισης άλλες αναπηρίες

Ψυχικές Αναπηρίες

- Τα περισσότερα άτομα με ψυχική αναπηρία δεν είναι βίαια. Ένα από τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν είναι η προκατάληψη που υπάρχει και η συμπεριφορά απέναντί τους.
- Επειδή τις περισσότερες φορές πρόκειται για μη ορατή αναπηρία, πιθανότατα δε θα αντιληφθείτε την ύπαρξη της.
- Τα άτομα με ψυχικές αναπηρίες έχουν ποικίλους τρόπους αντιμετώπισης της αναπηρίας. Κάποια ίσως έχουν δυσκολία στις κοινωνικές συναναστροφές και άλλα ίσως να είναι υπερευαίσθητα. Κάποια μπορεί να έχουν υψηλή ενέργεια, ενώ άλλα να φαίνονται νωθρά. Συμπεριφερθείτε σε καθένα με τον ανάλογο τρόπο.

Μη ορατές αναπηρίες

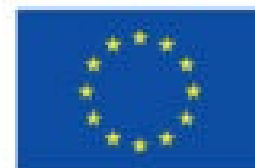
- Κάποιο άτομο μπορεί να έχει ένα αίτημα ή να συμπεριφέρεται με τρόπο που φαίνεται παράξενος. Το συγκεκριμένο αίτημα ή συμπεριφορά μπορεί να είναι αποτέλεσμα της μη ορατής αναπηρίας.
- Για παράδειγμα ένα άτομο μπορεί να ζητήσει να κάτσει ή να εξυπηρετηθεί κατά προτεραιότητα στην ουρά αναμονής, εξαιτίας κόπωσης ή κάποιας φαρμακευτικής αγωγής.
- Ακόμα και αν η αναπηρία είναι κρυφή, είναι πραγματική. Πρέπει να υπάρχει σεβασμός στις ανάγκες του ατόμου.

ευχαριστούμε για την προσοχή σας!!!

Στοιχεία Επικοινωνίας

- **Διεύθυνση:** Υπατίας 4, Πανεπιστημιούπολη Ρίου (είσοδος Εκτυπωτικού Κέντρου, Κτίριο Βιβλιοθήκης & Κέντρου Πληροφόρησης)
- **Website:** <https://prosvasi.upatras.gr/>
- **Τηλέφωνο:** 2610 969611
- **Email:** prosvasi.student@upatras.gr

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

